

Л.П.Гнатюк, канд. філол. наук

**ВІКТОРІЯ ВОЛОДИМИРІВНА МОРЕНЕЦЬ (ОНИЩЕНКО) –
НАУКОВЕЦЬ І ПЕДАГОГ**

У публікації стисло схарактеризовано наукову й викладацьку діяльність доц. В.В. Моренець (Онищенко), яка понад тридцять років (з 1951) працювала на кафедрі української мови Київського університету імені Тараса Шевченка, а також подано бібліографію її праць.

Present paper is dedicated to the scientific and teaching activity of senior lecturer Victoria V. Morenets (Onyschenko) who worked at sub-faculty of Ukrainian language of Taras Shevchenko Kiev university over thirty years (since 1951) and submits the bibliography of her works.

Вікторія Володимирівна Моренець (Онищенко) понад тридцять років (з 1951) працювала на кафедрі української мови філологічного факультету Київського університету імені Тараса Шевченка, прищеплюючи майбутнім філологам любов і повагу до Слова. Вихованка Київського університету, потомствений педагог, чуйний, уважний і сумлінний викладач, вона мала широке коло наукових інтересів, завжди перебувала в творчому пошуку. У 1963 р. В.В. Моренець захистила кандидатську дисертацію, присвячену атрибутивним словосполученням в українській літературній мові. Об'єктом її дослідження було художнє мовлення українських письменників, передусім Тараса Шевченка, Івана Франка, Лесі Українки, Панаса Мирного, Михайла Коцюбинського, Михайла Стельмаха та ін. Науковця цікавили передусім стилістично-образні функції означень у мові класиків української літератури, що відбито в низці статей, присвячених спостереженню над мовою їхніх творів. Вивчення атрибутивних словосполучень, на думку дослідниці, відкриває перспективи для пізнання окремих деталей (іноді досить суттєвих) мовних стилів і жанрів як в історичному, так і в описовому планах. В.В. Моренець зокрема переконливо довела, що узгоджене означення є органічним компонентом художнього образу, характерною рисою творчої манери Т. Шевченка, а художній розповіді І. Франка притаманне розгорнуте означення-порівняння, яке вводиться

письменником як доповнення до інших означень. У сучасній українській літературній мові, зокрема в мові художньої літератури, як виявила дослідниця, діє тенденція до збагачення й розгортання атрибутивних характеристик шляхом розгалуження й уточнення окремих часткових ознак. В.В. Моренець належать і зіставні дослідження, виконані на матеріалі атрибутивних словосполучень в українській та російській мовах (у співавторстві з Г.Г. Поліщук), а також в українській і білоруській. Окремі її публікації присвячені питанням зв'язності в художніх текстах (на матеріалі новел О. Довженка), а також синтаксичній однорідності.

Тривалий час доцент В.В. Моренець викладала старослов'янську мову. З цього курсу вона написала кілька методичних розробок, у тому числі програмованих посібників, у яких теоретичний матеріал вдало поєднано з системою вправ, враховано різний рівень опанування студентами знань. Багато зусиль Вікторія Володимирівна доклала до того, щоб індивідуалізувати й раціоналізувати процес навчання, поєднати наукову інформацію з практичними діями студентів, виробити в них уміння й навички аналізу старослов'янських текстів. Усі її посібники засвідчують дотримання принципів науковості, системності, послідовності, доступності, наочності, пошук нових форм і методів викладання. Особливу увагу наша колега приділяла вихованню у студентів уміння самостійно і творчо мислити, зіставляти й протиставляти мовні факти, робити належні узагальнення.

З успіхом читала Вікторія Володимирівна і курс лекцій з методики викладання української мови в середній школі, керувала педагогічною практикою студентів, науковими спецсеминарами "Питання культури мови в школі" і "Психолого-педагогічні основи вивчення української мови в середній школі". Вона уклала програму з методики викладання української мови в середній школі для студентів філологічних факультетів університетів (у співавторстві з В.І. Масальським), розробила методичні вказівки та завдання до контрольних робіт з цього курсу, опублікувала матеріали до граматики-стилістичного факультативу в 8 класі середньої школи, виступала на сторінках науково-методичних видань із пропозиціями щодо вдосконалення педагогічної діяльності студентів. Велику увагу викладач приділяла мовній

культури майбутніх філологів, дбала про залучення їх до науково-методичної роботи.

Спецкурси, які читала шанований усіма доцент (зокрема “Принципи і методи аналізу мови художніх творів”, “Мовностилістична композиція художнього тексту. Основи зв’язності”), ознайомлювали студентів із актуальними проблемами мовознавства, принципами і методами лінгвістичного аналізу художніх творів, теорією висловлювання, принципами структурно-семантичної організації художнього тексту.

Колектив кафедри історії української мови, у якому є чимало учнів Вікторії Володимирівни, висловлює своєму дорогому Вчителеві щирю подяку за сумлінну творчу працю, любов до Філології і велике людське серце, бажає міцного здоров’я, добра і благополуччя.

Бібліографія праць доц. Вікторії Володимирівни Моренець (Онищенко)

1. Стилістично-образні функції означень у мові творів Івана Франка // Наукові записки Київського університету.- Т. XV, вип. VII. Збірник філологічного факультету. – № 9. – К.: Вид-во Київ. ун-ту, 1956. – С. 97 – 111.
2. Засоби конкретизації атрибутивної ознаки, вираженої прикметником // Вісник Київського університету. Серія філології та журналістики. – К.: Вид-во Київ. ун-ту, 1959. – Вип. 2. – С. 40 – 46.
3. Стилістично-образні функції означень у мові творів Т.Г.Шевченка // Дослідження з літературознавства та мовознавства: Зб. наук. праць викладачів та аспірантів філолог. ф-ту. – К.: Вид-во Київ. ун-ту, 1961. – С. 28 – 37.
4. Стилістично-образні функції означень у мові творів Т.Г.Шевченка // Українська мова і література в школі. – 1961. – № 2. – С.37 – 42.
5. До питання про розвиток типів означень в українській літературній мові (атрибутивні сполуки, утворені з участю родового присустановивного) // Питання історії та культури слов’ян. – Ч. II. – К.: Вид-во Київ. ун-ту, 1963. – С. 90 – 98.
6. Атрибутивные словосочетания в украинском языке. Автореф. дисс. ... канд. филол. наук. – К.: Изд-во Киев. ун-та, 1963.- 20 с.

7. Ближче до школи // Українська мова і література в школі. – 1964. – № 6. – С.74 – 75.
8. Неузгоджені означення, виражені іменниками в непрямих відмінках // Українська мова і література в школі. – 1965. – № 1. – С. 21-23.
9. Програмоване навчання з курсу старослов'янської мови // З досвіду науково-методичної роботи в університеті. – К.: Вид-во Київ. ун-ту, 1965. – С. 47 – 50.
10. Програма з методики викладання української мови в середній школі (для філолог. ф-тів університетів). – К.: Вид-во Київ. ун-ту, 1965 (у співавторстві з В.І. Масальським). – 26 с.
11. Програмований посібник зі старослов'янської мови для студентів філолог. ф-тів університетів: Фонетика. – К.: Вид-во Київ. ун-ту, 1966(ротапринт). – 64 с.
12. Спостереження над мовою творів Лесі Українки // Леся Українка в школі: Посібник для вчителів. – К.: Рад. школа, 1966. – С. 224 – 234.
13. Науково-методична підготовка студентів і педагогічна практика в університеті // З досвіду науково-методичної роботи в університеті. – К.: Вид-во Київ. ун-ту, 1966. – С. 34 – 37.
14. Спостереження над мовою роману М. Стельмаха “Правда і кривда” // Методика викладання української мови і літератури: Респ. наук.-метод. збірник. – 1966. – Вип. 2. – С. 229 – 237.
15. Категорія ознаки як елемент художнього образу в творах М.М.Коцюбинського // Художнє слово М.Коцюбинського і його переклади на слов'янські мови. – К.: Вид-во Київ. ун-ту, 1968.- С. 33 – 46.
16. До питання синтаксичної однорідності // Вісник Київського університету. Серія філології. – 1968. – № 10. – С. 123 – 131.
17. Об общем и различном в развитии родственных языков (на материале атрибутивных словосочетаний в русском и украинском языках) // Вопросы славянского языкознания / Сб. статей под ред. Л.И. Баранниковой. – Саратов: Изд-во Саратов. ун-та, 1968 (у співавторстві з Г.Г. Поліщук). – С. 3 – 10.
18. [Рец.] Рецензія на книгу О.М. Беляєва “Шляхи піднесення ефективності уроку з української мови в V – VIII –х класах // Українська мова і література в школі. – 1968. – № 10. – С. 88 – 90.
19. Синонімічні засоби виразу означень у сучасній українській мові (матеріали до граматики-стилістичного факультативу у 8 класі

- середньої школи)” // Методика викладання української мови і літератури: Респ. наук.-метод. збірник. – 1970. – Вип. 4. – С. 86 – 96.
20. Методика викладання української мови в середній школі: Програма для філолог. ф-тів університетів. – К.: Вища школа, 1972 (у співавторстві з В.І. Масальським). – 30 с.
 21. Старослов'янська мова. Історична фонетика: Збірник контрольно-тренувальних вправ і методичні вказівки до їх виконання. – К.: Вища школа, 1973. – 78 с.
 22. Застосування статистичного методу при дослідженні синтаксису (до історії типів атрибутивних словосполук і їх поширення в українській мові) // Українське мовознавство: Міжвідомч. наук. збірник. – К.: Вища школа, 1973. – Вип. 1. – С. 117 – 125.
 23. Методичні розробки до курсу “Старослов'янська мова” для студентів філологічного факультету (вечірньої та заочної форм навчання). – К.: Вид-во Київ. ун-ту, 1974 (ротапринт). – 66 с.
 24. Мовностилістичні ознаки жанру та творча самобутність письменника // Українське мовознавство: Міжвідомч. наук. збірник. – К.: Вища школа, 1974. – Вип. 2. – С. 59 – 66.
 25. До питання про розвиток і розподіл атрибутивних словосполук у східнослов'янських (українській – білоруській) мовах // Українське мовознавство: Міжвідомч. наук. збірник. – К.: Вища школа, 1976. – Вип. 4. – С. 21 – 27.
 26. Основи зв'язності в художніх текстах малої прозової форми (на матеріалі новел О.П. Довженка) // Вісник КДУ. Українська філологія. – 1979. – Вип. 21. – С. 81 – 90.
 27. Принципи і методи аналізу мови художніх творів // Програми спецкурсів та наукових семінарів для спеціальності “українська мова та література” філологічного факультету. – К.: Вид-во Київ. ун-ту, 1979. – С. 62 – 64.
 28. Психолого-педагогічні основи вивчення української мови в середній школі // Програми спецкурсів та наукових семінарів для спеціальності “українська мова та література” філологічного факультету. – К.: Вид-во Київ. ун-ту, 1979. – С. 20 – 21.
 29. Контрольні завдання зі старослов'янської мови для студентів-заочників філологічних факультетів. – К.: Вид-во Київ. ун-ту, 1980 (ротапринт). – 16 с.
 30. Методичні вказівки та завдання до контрольних робіт з методики викладання української мови в середній школі (для студентів

четвертого – п'ятого курсів заочної форми навчання філологічного факультету) – К.: Вид-во Київ. ун-ту, 1984. – 36 с.

31. Характер зв'язків у художньому тексті // Українське мовознавство: Міжвідомч. наук. збірник. – К.: Вища школа, 1984. – Вип.12. – С. 122 – 127.